

לבעינה של הערה

שיחות שנמסרו בבית המדרש על ידי ראש הישיבה הרב ברוך וידר שליט"א

שיחה תצ
ט' באדר ב' תשפ"ד
פרשת "ויקרא"

”כִּי פוֹר הַמָּזַן נִהְפֵּךְ לְפוֹרְנוּ”

עבודת ימי הפורים מתוך התבוננות בדרכי ההשגחה

שאלה שלישית - ביום הפורים אנו מוסיפים בתפילה את ההודאה "ועל הנסים" ומברכים "שעשה נסים לאבותינו". אולם, לכאורה יש לשאול: אלו נסים התרחשו בפורים? הלוא כל השתלשלות האירועים התגלגלה בדרך הטבע? מו"ר הרב יעקב כ"ץ שליט"א ענה על שאלה זו על ידי דברי הרמב"ן הידועים³ שאלו הם מן "הניסים הנסתרים, שהם יסוד התורה כולה... בכל דברינו ומקרינו שכולם ניסים אין בהם טבע ומנהגו של עולם". כאשר אירועים מתגלגלים בדרך הטבע ובאמצעות חשבונות פוליטיים ואחרים זוהי שרשרת של ניסים נסתרים. מחמת סיבה זו, שם ה' אינו מופיע במגילה⁴.

**השנה היא שנה מיוחדת,
בה רגשותינו גדושים
ונעים מקוטב אל קוטב.
את כולנו מטרידה השאלה
כיצד נחגוג את פורים
במצב שכזה.**

"תשועתם היתה לנצח"
אנו עומדים ערב ימי הפורים, וברצוני לברר בסייעתא דשמיא יסוד מהותי מאוד. מובא במדרש¹: "שכל המועדים עתידים בטלים, וימי הפורים אינם בטלים לעולם, שנאמר²: 'וימי הפורים האלה לא יעברו מתוך היהודים'". היינו: פסח, שהוא חג דאורייתא, עתיד להיבטל, ואילו פורים, שחיובו רק מדרבנן, עתיד להישאר לנצח. מה המיוחד בפורים שבגינו הוא לא יתבטל לעולם? מדוע מועד זה חשוב כל כך? שאלה נוספת - מדוע פורים נקרא על שם הצרה, שכמעט ואירעה באותו יום שעלה בגורלו של המן, בשונה מפסח או חנוכה ששם מנצח דווקא את הישועה? הלוא גם שביעי של פסח, למשל, אינו מכונה "החג שבו כמעט טבעו ישראל!"

³ שמות, פרק יג, פסוק טז
⁴ עיין אור חדש למהר"ל, פרק ו, פסוק יא: "ומפני כי לא נעשה כאן נס נגלה רק הכל היה בהנהגת העולם לכך לא נזכר השם המיוחד במגילה הזאת... כי מאחר שהיה הכל בטבע ולא נראה פעל הש"י בנגלה, ולכן לא נכתב השם בנגלה במגילה".

¹ מדרש משלי, פרק ט, סימן ב
² אסתר, פרק ט, פסוק כח

”הולך ואור עד נכון היום”

בירושלמי מופיע סיפור ידוע⁵: ”רבי חייא רבא ורבי שמעון בן חלפתא הוו מהלכין בהדא בקעת ארבל בקריצתה⁶, וראו איילת השחר שבקע אורה. אמר רבי חייא רבה לרבי שמעון בן חלפתא בי רבי: כך היא גאולתן של ישראל! בתחילה קימעא קימעא, כל מה שהיא הולכת היא רבה והולכת. מאי טעמא? ’כי אָשֵׁב בַחֲשֵׁךְ ה’ אֹר לִי’⁷. הירושלמי ממשיך ומפרט את המקור לכך שהגאולה תופיע קימעא קימעא: ”כך בתחילה: ’וּמְרַדְּכִי יֵשֵׁב בְּשֵׁעַר הַמְּלָכָה’⁸, ואחר כך: ’וַיִּקַּח הָמֶן אֶת הַלְּבוּשׁ וְאֶת הַסּוּס’⁹, ואחר כך: ’וַיִּקַּח הָמֶן אֶת הַלְּבוּשׁ וְאֶת הַסּוּס’¹⁰, ואחר כך: ’וּמְרַדְּכִי יֵצֵא מִלְּפָנֵי הַמְּלָכָה בְּלְבוּשׁ מַלְכוּת’¹¹, ואחר כך: ’לִיְהוּדִים הִיְתָה אוֹרָה וְשִׂמְחָה’¹².”

מלמדנו אפוא הירושלמי שהגאולה עתידה להופיע בשלבים. ישנם המצפים שהגאולה תתגלה בבת אחת, וכשהדבר אינו מתרחש כך אזי הם מניחים שזו כלל אינה גאולה, בפרט כאשר היא אינה מתקדמת באמצעות ניסים. אולם, האמת היא שהגאולה תופיע כבימי כורש - בדרך הטבע, כפי שכתבו הרמב”ן¹³, הגר”א¹⁴ ועוד קדמונים רבים. אכן, התהליכים הטבעיים מתרחשים באיטיות, שלב אחר שלב, כפי שעצים גדלים אט-אט בכל יום וכשם שילד אינו נעשה לרב ראשי ביום אחד אלא גדל לאיטו, על אף שהדבר כלל לא ניכר כלפי חוץ.

זהו אחד הלקחים מחג הפורים, המלמדנו את רזיה של ההנהגה האלוקית המקדמת את הגאולה באופן טבעי ונסתר.

”הקדים רפואה למכה”

ברצוני להוסיף עוד נדבך. גם כאשר הדברים מתגלגלים בדרך הטבע לא תמיד עולה בידינו בנקל לעמוד על פשרם ולהבחין להיכן האירועים מוליכים. כאשר אנו מתבוננים בסיפור המגילה אנו קוראים שבמהלך משתה אחשורוש התגלגלו ההתרחשויות לכך שהנוכחים התווכחו ביניהם: ”הללו אומרים: מדיות נאות, והללו אומרים: פרסיות נאות”¹⁵. אחשורוש נתקף בחשק משונה שושתי תבוא להיראות לעין כל, אך היא סירבה. אחד היועצים, ממוכן שמו, ראה את הדבר בחומרה רבה וסבר שאין לעבור על כך לסדר היום¹⁶: ”וַיֹּאמֶר מְמוּכָן לְפָנֵי הַמְּלָכָה וְהַשָּׂרִים לֹא עַל הַמְּלָכָה לְבַדּוֹ עֲנֹתָהּ וְשִׂתִּי הַמְּלָכָה כִּי עַל כָּל הַשָּׂרִים וְעַל כָּל הָעַמִּים אֲשֶׁר בְּכָל מְדִינֹת הַמְּלָכָה אַחְשֹׁרוּשׁ”. אין לשער להיכן חלילה הדברים עתידים להתגלגל! ”כִּי יֵצֵא דְבַר הַמְּלָכָה עַל כָּל הַנָּשִׁים לְהַבְזוֹת בְּעֲלִיָּהוּן בְּעִינֵיהוּן בְּאִמְרָם הַמְּלָכָה אַחְשֹׁרוּשׁ אָמַר לְהַבִּיא אֶת וְשִׂתִּי הַמְּלָכָה לְפָנָיו וְלֹא בָאָה. וְהַיּוֹם הַזֶּה תֵּאֱמַרְנָה שְׂרוֹת פָּרַס וּמְדֵי אֲשֶׁר שָׁמְעוּ אֶת דְּבַר הַמְּלָכָה לְכָל שָׂרֵי הַמְּלָכָה וּכְדֵי בְּזִיוֹן וְקִצְף”.

לפיכך, הדבר מחייב לדעתו טיפול מיידי, ועל כן הוא משיא עצה למלך שיש לחוקק חוק יסוד מיוחד בנוגע למעמד הבעלים בביתם: ”אִם עַל הַמְּלָכָה טוֹב יֵצֵא דְבַר מַלְכוּת מִלְּפָנָיו וַיִּפְתַּב בְּדַתִּי פָּרַס וּמְדֵי וְלֹא יַעֲבוֹר אֲשֶׁר לֹא תָבֹא וְשִׂתִּי לְפָנֵי הַמְּלָכָה אַחְשֹׁרוּשׁ וּמַלְכוּתָהּ יִתֵּן הַמְּלָכָה לְרַעוּתָהּ הַטּוֹבָה מִמֶּנָּה. וְנִשְׁמַע פְּתָגָם הַמְּלָכָה אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה בְּכָל מַלְכוּתוֹ כִּי רַבָּה הִיא וְכָל הַנָּשִׁים יִתְּנוּ יָקָר לְבַעֲלֵיהֶן לְמַגְדוֹל וְעַד קָטָן”. להפתעתנו: ”וַיִּיטֵב הַדָּבָר בְּעִינֵי הַמְּלָכָה וְהַשָּׂרִים וַיַּעַשׂ הַמְּלָכָה כְּדָבָר מְמוּכָן”.

מה פשרה של התרחשות משונה זו? כידוע, חז”ל מגלים לנו שממוכן הוא המן, המוכר לנו מהמשך

⁵ ירושלמי ברכות, פרק א, הלכה א
⁶ תרגום: קודם עלות השחר (מהר”א פולדא)
⁷ מיכה, פרק ז, פסוק ח
⁸ אסתר, פרק ב, פסוק כא
⁹ שם, פרק ו, פסוק יא
¹⁰ שם, פסוק יב
¹¹ שם, פרק ח, פסוק טו
¹² שם, פסוק טז
¹³ פירוש המיוחס לרמב”ן, שיר השירים, פרק ח, פסוק יב
¹⁴ קול התור, פרק ב, חלק ב, אות א

¹⁵ מגילה, דף יב, עמוד ב
¹⁶ אסתר, פרק א, פסוקים טז-כא

המגילה¹⁷. מרחיב זאת הגר"א בביאורו למגילה¹⁸:
”כמו שאמרו במדרש ש'ממוכן זה המן' והיה סיבה מן השמים, בכדי שיכין על ידי עצמו את הישועה”.
 בשנת שלוש למלך אחשוורוש, תשע שנים טרם התעורר בקרבו הרצון להשמיד את עם מרדכי, ממוכן הוא המן כבר נתן עצה טיפשית למלך אחשוורוש.
 לימים התברר שעצה זו הניבה שתי תוצאות: האחת היא בחירתה של אסתר להיות המלכה תחת ושתי, והשנייה היא מהפכה חוקתית בשלטון הפרסי שהעניקה למלך כוח חסר מעצורים. מסביר הגר"א שעד לחקיקת יסוד זו כאשר המלך היה מעוניין להוליך מהלך משמעותי - להרוג דמות מפתח בממלכה, למשל - היה עליו לכנס את כלל השרים או מועצת היועצים ולקבל את הסכמתם. אולם, חוק זה הפך את המלך להיות שליט יחיד, היכול ברגע אחד לגזור לבדו דין מוות לכל אשר יחפץ. כך נסללה הדרך לתלייתו המיידית של המן בבא עיתו, ללא כל עוררין. אם כן, המן צורר היהודים הכין בעצמו את הישועה¹⁹.

”ויפל בשחת יפעל”

נתקדם צעד נוסף. כאשר המן מבחין שמרדכי היהודי אינו כורע ומשתחוה לו - **”וימלא המן חמה”**²⁰. הוא חש כאילו חרב עליו כל עולמו, כפי שיעיד על עצמו²¹: **”וכל זה איננו שׁוה לי בכל עת אשר אני ראה את מרדכי היהודי יושב בשער המלך”**. הוא מחליט לסגור איתו חשבון, אחת ולתמיד: **”ויעש העץ”**²². למחרת מגיע המן אל המלך מתוך תחושה ברורה שהוא עומד לתלות את מרדכי ולחסל אותו לצמיתות, **”והמן בא לחצר**

בית המלך החיצונה לאמר למלך לתלות את מרדכי על העץ אשר הכין לו”²³. על כן, כאשר הוא נשאל על ידי המלך **”מה לעשות באיש אשר המלך חפץ ביקרו”**, הוא משוכנע שהכוונה אליו - **”ויאמר המן בלבבו למי יחפץ המלך לעשות יקר יותר ממני”**²⁴. בשל כך הוא משיב מיידית: **”ויאמר המן אל המלך איש אשר המלך חפץ ביקרו. יביאו לבוש מלכות אשר לבש בו המלך וסוס אשר רכב עליו המלך ואשר נתן פתח מלכות בראשו. ונתון הלבוש והסוס על יד איש משרי המלך הפרתמים והלבישו את האיש אשר המלך חפץ ביקרו והרביהו על הסוס ברחוב העיר וקראו לפניו ככה יעשה לאיש אשר המלך חפץ ביקרו”**.

המן עצמו הוא זה שנתן את העצה הנוראה שהוא חשב שהיא מיועדת עבורו. **”ויאמר המלך”** - מלכו של עולם²⁵ - **”להמן מהר קח את הלבוש ואת הסוס כאשר דברת ועשה כן למרדכי היהודי היושב בשער המלך אל תפל דבר מכל אשר דברת”**. בסופו של דבר, המן, שהיה ספר בכפר קרצום, נאלץ לספר את מרדכי ולהלביש אותו, כמסופר בגמרא²⁶, ולקרוא לפניו²⁷: **”ככה יעשה לאיש אשר המלך חפץ ביקרו”**.

נדמיין זאת במושגי זמננו. נשווה בעיני רוחנו שבכל העולם רואים בשידור חי את נשיא ארצות הברית מסיע את הרב הראשי לישראל ברכב השרד שלו, ובכל רשתות הקשר בכל בתי התיבות בעולם כולו שומעים: **”ככה יעשה לאיש**

²³ שם, פרק ו, פסוק ד

²⁴ שם, פסוק ו

²⁵ עיין אסתר רבה, פרשה ג, סימן י: "כל מקום שנאמר במגלה זו למלך אחשוורוש' במלך אחשוורוש הכתוב מדבר, וכל מקום שנאמר למלך' סתם משמש קדש וחול". עיין עוד בהקדמת אור חדש למהר"ל: "ופירש זה כי במגילה הזאת לא נזכר השם בפירוש... לפי שבא הצלתם ממקום עליון נסתר, וכל הדברים היו נעשים למטה ולמעלה. ולפיכך בכל מקום שכתוב 'המלך' הוא המלך אחשוורוש שהיה פועל כמו שנגזר עליו מן השם יתברך, שהוא מלך עולם".

²⁶ מגילה, דף טז, עמוד א: "אמר ליה: קום לבוש הני מאני, ורכוב האי סוסיא, דבעי לך מלכא. אמר ליה: לא יכלנא עד דעיילנא לבי בני ואשקול למזיאי... עייליה איהו לבי בני ואסחיה, ואזיל ואייית זוזא מביתיה וקא שקיל ביה מזייה. בהדי דקא שקיל ליה אינגד ואיתנח. אמר ליה: אמאי קא מיתנחת? אמר ליה: גברא דהוה חשיב ליה למלכא מכולהו רברבנוהי, השתא לישוייה בלאני וספר? אמר ליה: רשע! ולא ספר של כפר קרצום היית? תנא: המן ספר של כפר קרצום היה עשרים ושנים שנה".

²⁷ אסתר, שם, פסוק יא

¹⁷ מגילה, שם: "ויאמר ממוכן - תנא: ממוכן זה המן. ולמה נקרא שמו ממוכן - שמוכן לפורענות. אמר רב כהנא: מכאן שההדיוט קופץ בראש".

¹⁸ שם, פסוק טז

¹⁹ ביאור הגר"א למגילת אסתר, פרק א, פסוק כ: "ואמר זאת, כי הקב"ה סובב סיבות כדי שיהיו יכולין לשפוט את המן, כי אם לא היה המלך יכול דבר מה שנוגע אליו, לא היו יכולין לתלות את המן עד שיסכימו כל השרים. לכן סיבב ה' שיהא המלך יכול לשפוט בעצמו".

²⁰ אסתר, פרק ג, פסוק ה

²¹ שם, פרק ה, פסוק יג

²² שם, פסוק יד

בדברי הירושלמי שציטטנו בתחילה הובא הפסוק: **“אֵל תִּשְׁמְחֵי אִיבְתֵי לִי כִי נִפְלְתִי קִמְתִּי כִי אֲשַׁב בְּחִשְׁקֵי ה' אֹר לִי”**. נראה שכוונתו היא לרמוז לדברי חז”ל הידועים על פסוק זה³⁴: **“מתוך נפילה - קימה”**, ובלשונו של רבנו יונה³⁵: **“כי יהיה החושך סבת האורה”**. נראה אפוא שכוונת הירושלמי היא ליסוד הגדול הזה שאנו עוסק בביאורו.

כך משמע בהמשך דברי הרמח”ל ב’דעת תבונות’: **“שהרי זה בירור אמתת היחוד בכל גדרו... ומצד זה, יותר שמחשיך והולך - יותר יגלה אמתת היחוד בבטלו את הרע הזה”**. ככל שנהיה יותר חשוך ויותר כך יתגלה יותר שלטונו יתברך כשיפציע האור. **“כי הנה רצה הרצון העליון שיתברר אמיתת יחודו בפועל... וזה על ידי כל הסיבובים שהוא יתברך מסבב בעולמו, כדברי הכתובים...: ‘למען תדעו ותאמינו לי ותבינו כי אני הוא’ וגו’³⁶; ‘ראו עתה כי אני הוא’ וגו’³⁷”**. כי בתחלה הוא רוצה לברר דבר זה בפועל, ומסבב כל סיבוב הגלגל אל הנקודה הזאת”. את הגלגל הזה מניעה הבחירה ברע, שיד ההשגחה מנווטת אותה לצורך הופעת הטוב.

רבנו הגדול הרב יעקב כ”ץ שליט”א היה נוהג להסביר שפורים נקרא דווקא על שם הפור, מפני שהוא זה שחולל את התשובה וגרם לכל הישועה. כשהכנתי את השיעור התחדש לי בזה עומק נוסף. הפור, המסמל את עצת המן הרשע, הוא זה שגרם ל”הדור קבלוה בימי אחשורוש”, לבניין הבית השני ולשיבת ציון. הרע עצמו התהפך והוביל

אֲשֶׁר הִמְלִיךָ חֲפִצַּךְ בִּיקְרוֹ”. זהו אכן אירוע לא שגרת...

גם את תלייתו שלו עצמו הכין המן²⁸: **“ותאמר לו זרש אשתו וכל אהבו יעשו יעץ גבה חמשים אמה ובבקר אמר למלך ויתלו את מרדכי עלי... ויעש העץ”**, ומה אירע בסוף? **“ויתלו את המן על העץ אשר הכין למרדכי”²⁹**. המן עצמו הוא זה המכין את העץ שיתלוהו עליו, כאמור³⁰: **“על העץ אשר הכין לו”** ודרשו חז”ל³¹: **“תנא: לו הכין”**.

“כי הכל עבדיך”

זהו הפלא הגדול של פורים! עלינו לחזור, לשנן ולהטמיע בלבנו, שהרע בעולם הוא המכין את מקומו של הטוב בעולם. כך פועלת הנהגת הייחוד של ריבוננו של עולם.

ריבוננו של עולם ברא עולם, בחר בנו מכל העמים והעניק לנו תפקיד מיוחד³²: **“עם זו יצרתי לי תהלתי יספרו”**. לצורך תפקיד זה הוא מביאנו אל ארצנו ובנה לנו את מדינתנו, לשם מטרת-העל שהטוב יתגלה בעולם. יד ה’ המחוללת-כל מנהיגה את העולם כך שהטוב יתגלה באמצעות בחירתו החופשית של הרע עצמו.

לימדנו הרמח”ל שאף כאשר החושך יכסה ארץ והכל לוט בערפל, מכל מקום אורה של הנהגת הייחוד חודר במסתרים ופועל בתוככי המציאות³³: **“כי הנה אפילו בזמן שמתחזק וגובר עדיין (הרע) גם מזה נמשך טוב, כי זהו החושך שממנו יהיה ניכר האור של השלימות העליון בזמן שיתגלה לעתיד לבוא”**.

“והיה לעת ערב יהיה אור”

³⁴ מדרש תהלים, מזמור כב: “ישראל אומרים לאומות העולם: אל תשמחו אויבי לי, למה שאם נפלתי קמתי, תכף לנפילה - קימה. ‘כי אֲשַׁב בְּחִשְׁקֵי ה' אֹר לִי’ - שנו רבותינו: מתוך כעס - רצון, מתוך אפילה - אורה, מתוך רוגז - רחמים, מתוך צרה - רווחה, מתוך ריחוק - קירוב, מתוך נפילה - קימה... ואין אתה מוצא ימים קשין שהיו ישראל באפילה, ויושבין בחשך ובצרה, כאותן הימים שהיו בימי המן”.

³⁵ שערי תשובה, מאמר ב, אות ה: “ויש על הבוטח בשם להוחיל במעוף צוקתו, כי יהיה החושך סבת האורה, כמו שכתוב: ‘אל תִּשְׁמְחֵי אִיבְתֵי לִי כִי נִפְלְתִי קִמְתִּי כִי אֲשַׁב בְּחִשְׁקֵי ה' אֹר לִי’, ואמרו רבותינו זכרונם לברכה: אלמלא נפלתי לא קמתי, אלמלא ישבתי בחושך לא היה אור לי!”.

³⁶ ישעיהו, פרק מג, פסוק י
³⁷ דברים, פרק לב, פסוק לט

²⁸ שם, פרק ה, פסוק יד

²⁹ שם, פרק ז, פסוק י

³⁰ אסתר, פרק ו, פסוק ד

³¹ מגילה, דף טז, עמוד א. עיין אור חדש למהר”ל, שם: “מתחלה היה מוכן להיות נהפך עליו. **ודבר זה מגלה על ענין הנס שנעשה כי הכל היה נהפך עליו**, כי כאשר חשב לאבד את ישראל אשר קיום שלהם הוא בו יתברך בעצמו ואי אפשר לאבד אותם - לכך היה נהפך על עצמו”.

³² ישעיהו, פרק מג, פסוק כא

³³ דעת תבונות, אות קכד

אתמול, בלווייתו של דניאל פרז הי"ד, דובר על העניין שעליו להיבנות מתוך המלחמה הזו. אחזור על הדברים הללו רבות, כי על כולנו להיות שותפים במהלך הזה. לאחר המלחמה, שאיש אינו יודע מתי נזכה לכך, הכרחי שתיבנה מציאות אחרת בעם ישראל. את המלחמה התחלנו לאחר תקופה בה שררה בתוכנו שנאת חנם נוראה. אמנם אויבינו קיוו לכלותנו במלחמה זו בתוכנית שטנית ונוראית, אך היא דווקא גרמה לאיחוד השורות, בפרט בתוך הצבא, ומתוך כך לעוצמת ההדיפה כנגד האויב. הזעזוע העמוק הקיץ מתוך העם, שהיה שרוי בתרדמה עמוקה, את כוחות החיים העמוקים שהיו טמונים בו - את כוחות הגבורה, הקדושה ומסירות הנפש שפעמו תמיד במסתרי ליבו. כל הכוחות הללו התפרצו דווקא מתוך המשבר הנורא שהתרגש עלינו בשמחת תורה. אם כן, דווקא אויבינו בבחירתם הרעה הם אלה שעוררו את הטוב להתפרץ.

לאור זאת, יש להוסיף שהרמח"ל כותב על כך שהנהגת הייחוד תהיה ההנהגה שתוביל באחרית הימים⁴⁴: "ובאחרית הגלות הקדוש ברוך הוא משתמש על פי הרוב מזאת, כי הכוונה אז לתת תיקון כללי לכל העולם, ועל כן צריך שיתנהג בהנהגת הייחוד, שמן ההעלם הגדול יולד הגילוי הגדול, ויהיה שלמות ניתן לעולם".

דברים אלו מצטרפים לדברי הגר"א ב'קול התור'⁴⁵: "לדעת מראש כי בעקבות דמשיחא מכל צרה יוצאת ישועה, והישועה באה מתוך צרה, על פי הכתוב⁴⁶: 'ועת צרה היא ליעקב וממנה יושע', יש הדורשים 'ממנה' אותיות 'מהמן'⁴⁷. "ולהיות בטוחים כי דווקא ממנה יעקב יושע".

לטוב, "בבחינת 'ונהפוך הוא'³⁸. לכן דווקא הפור הונצח לדורות בשמו של המועד, בבחינת "כי אשב בחשך ה' אור לי".

נראה, שזו הסיבה בגינה פורים אינו עתיד להתבטל לעתיד לבוא, שהלוא סדרה של הגאולה עתיד להיות תואם לדגם של פורים, כפי שעולה מדברי הירושלמי. לאמיתו של דבר זו הייתה התוכנית מעת בריאת העולם, כפי שדרשו חז"ל על הכתוב³⁹: "הארץ היתה תהו ובהו וחשך על פני תהום" שאלו הם ארבע מלכויות, "ורוח אלקים מרחפת על פני המים" זו רוחו של מלך המשיח⁴⁰. מלכתחילה, בעת בריאת העולם, כבר שורטטה התוכנית כיצד להביאו לידי תיקון על ידי הנהגת הייחוד.

דוגמה לדבר: מדינת ישראל, היא הכלי הגדול להופעת אור ה' בעולם, בבחינת "יסוד כיסא ה' בעולם"⁴¹. מכוחה יתוקן העולם כולו כאשר היא תהא מדינה שאור ה' חופה עליה, יחד עם היותה מערכת משומנת ומשגשגת, וכך היא תשמש דוגמה לחיקוי עבור כלל האנושות⁴². אמנם, כאשר נתבונן מה הוביל להקמתה נראה שהיה זה אותו צורר היהודים ימח שמו - מתהומות הדמים של נוראות השואה קמה וגם ניצבה מדינת ישראל באישור האומות⁴³.

"שמחנו כימות עניתנו"

באותה מידה עלינו להאמין שגם מתוך הפוגרום הנורא והאיום שהתרחש בשמחת תורה, ילך ויצמח אור גדול.

³⁸ אסתר, פרק ט, פסוק א

³⁹ בראשית. פרק א, פסוק ב

⁴⁰ בראשית רבה, פרשה ב, סימן ד: "ר"ש בן לקיש פתר קריא בגליות: 'הארץ היתה תהו' - זה גלות בבל... 'ובהו' - זה גלות מדי... 'וחושך' - זה גלות יון, שהחשיכה עיניהם של ישראל בגזירותיהן... 'על פני תהום' - זה גלות ממלכת הרשעה... 'רוח אלקים מרחפת' - זה רוחו של מלך המשיח...".

⁴¹ עיין אורות, אורות ישראל, פרק ו, אות ז

⁴² עיין אורות, למהלך האידיאות בישראל, פרק ב

⁴³ אישור זה הביא לביטול ג' השבועות (עיין באגרת ה'אור שמח' המובאת בהתקופה הגדולה, חלק א, עמודים 206-208 במה' תשס"א).

⁴⁴ כללים ראשונים, סימן לה

⁴⁵ פרק א, אות יג (בטעות נדפס יב)

⁴⁶ ישעיהו, פרק ל, פסוק ז

⁴⁷ עיין ספר הרוקח, סימן רלה: "וממנה יושע בנימטריא ומהמן יושע"; מנות הלוי, פרק ה, פסוק ד; שפת אמת, שנת תרנ"ז: "ואיתא בשם הרוקח: 'עת צרה כו' ליעקב וממנה יושע' - מהמ"ן יושע, כי יש ישועה שבא מתוך המיצר עצמו".

נחתום בדברי רבנו הרב צבי יהודה זצ"ל, שסיכם את כל דברינו עד כה⁴⁸: "הקדושה המיוחדת של פורים עניינה הוא שהיינו במצב היותר מושפל וגרוע ו'בשפלנו זכר לנו ה'... המן רצה להשמיד להרוג ולאבד את כל היהודים... וריבונו של עולם סיבב את הסיבות בהסתר פנים, ומתוך כך התגלה נצח ישראל באופן החריף ביותר. על ידי התוכנית של עמלק הזה היינו במצב של הגלותיות הנוראה ביותר... ומשם יצאנו למרחביה... אבל דווקא מתוך החושך מתגלה האור הגדול, קידוש השם הגדול היוצא מחילול השם הגדול. מכאן השמחה הגדולה של יום זה".

"בְּךָ בִּטְחוֹן וְלֹא בְּעֵינַי"

השנה היא שנה מיוחדת, בה רגשותינו גדושים ונעים מקוטב אל קוטב. רק אתמול ליוונו לישיבה של מעלה את אחד מגיבורי ישראל, וכיום אנו עוסקים בהכנה לפורים. את כולנו מטרידה השאלה כיצד נחגוג פורים במצב שכזה. אמנם, עלינו לדעת שיום הפורים הוא יום עמוק וגדול, ייתכן שאף הגדול ביותר מכל ימות השנה⁴⁹. כך גם עבודת ה' של יום זה היא עבודה גדולה ומיוחדת, ובמצב המורכב בו אנו נתונה היא עמוקה שבעתיים ומצריכה הכנה וזיקוק.

על כן, עלינו כבני תורה להתבונן מהו האופן בו נוכל לעמוד באתגר שהקב"ה גלגל לפתחנו ולקיים שמחה בדרגה גדולה, שמחה של אמונה וביטחון.

זוהי עבודה רבתי המוטלת דווקא עלינו כבני ישיבה, בפרט בשנת מלחמה. זו עבודה עבור מי שהוא ברמה גבוהה, ומי שאינו כך - אדרבה, שיפרוש ממנה. עבודה זו מחויבת להיות באופן מרום ועליון, המלא באמונה וביטחון בבורא העולם, המוליך את נצח ישראל ומקדם אותנו מתוך עומק הצרה לישועה גדולה ומן המיצר נצא בעזרת ה' בקרוב למרחביה.

⁴⁸ שיחות הרב צבי יהודה-מועדים, חלק א, פורים, שיחה א, סעיף 4
⁴⁹ עיין פרי עץ חיים, שער הפורים, פרק ה: "ודאי שהיא הארה גדולה מאוד... והנה הארה הזאת לא היתה לא בשבת ולא ביום טוב, אלא בפורים לבד... כי היא הארה אשר מעולם לא נהיתה כמוה".